

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

03.01.2022. Nr. 1-5/2
Uz 15.07.2022 127/2022

Latvijas Republikas Satversmes tiesa
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Par viedokļa papildinājumiem lietā Nr. 2022-31-03

Tiesībsargs ir saņēmis Satversmes tiesas 2022. gada 3. novembra vēstuli Nr. 1-04.1/489-pav/2022 (reģistrēta 2022. gada 4. novembrī, reģ. Nr. 739). Šai vēstulei pievienots Satversmes tiesas tiesneses Irēnas Kucinas 2022. gada 1. novembra lēmums, ar kuru tiesībsargs atzīts par pieaicināto personu lietā Nr. 2022-31-03 „Par Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumu Nr. 445 „Pedagogu darba samaksas noteikumi” 1. pielikuma 4. tabulas 3. punkta un 3. pielikuma 7. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 107. pantam” (turpmāk – izskatāmā lieta).

Ar šo lēmumu tiesībsargs ir aicināts izteikt viedokli par jautājumiem, kuriem, pēc viņa ieskata, varētu būt nozīme izskatāmajā lietā.

Tiesībsargs 2022. gada 31. decembrī parakstīja vēstuli Nr. 1-6/19 „Par viedokli lietā Nr. 2022-31-03”. Šajā vēstulē tiesībsargs sniedza Satversmes tiesai savu viedokli par jautājumiem, kuriem, pēc viņa ieskata, varētu būt nozīme izskatāmajā lietā. Šī vēstule 2023. gada 2. janvārī tika nosūtīta Satversmes tiesai elektroniski uz tiesas oficiālo elektronisko adresi.

Tiesībsargs vēlas papildus minētajā vēstulē sniegtajam viedoklim vērst Satversmes tiesas uzmanību uz viedokli neminētiem apstākļiem, kuriem varētu būt nozīme izskatāmajā lietā. Līdz ar to Satversmes tiesai tiek sniegts šis tiesībsarga viedokļa papildinājums, kurā ir izmantoti tiesībsarga viedoklī lietotie saīsinājumi:

1. Ministru kabinets 2022. gada 13. decembrī pieņēma noteikumus Nr. 787 „Grozījumi Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumos Nr. 445 „Pedagogu darba samaksas noteikumi”” (turpmāk – 2022. gada 13. decembra grozījumi), kas stājas spēkā 2023. gada 1. janvārī. Ar šiem grozījumiem citstarp Noteikumu Nr. 445 1. pielikums un 3. pielikums izteikti jaunās redakcijās, kā arī Noteikumi Nr. 445 papildināti ar regulējumu par šo pielikumu jauno redakciju piemērošanu attiecībā uz pirmsskolas izglītības pedagogiem un vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogiem.

Šo grozījumu rezultātā no 2023. gada 1. janvāra gan pirmsskolas izglītības pedagogam, gan vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogiem ir noteikta augstāka zemākā mēneša darba algas likme (pirmsskolas izglītības pedagogam –

1070 euro, vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogiem – 1080 euro), bet vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogiem papildus arī noteikta lielāka darba slodze, kas atbilst vienai mēneša darba algas likmei (pirmsskolas izglītības pedagogam grozīts vienīgi darba slodzes sadalījums, bet nav grozīts darba slodzes lielums). Savukārt Noteikumu Nr. 445 49. un 50. punkts noteic, ka šis jaunais tiesiskais regulējums, ciktāl tas attiecas uz pirmsskolas izglītības pedagoga un vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogu darba slodzēm, kā arī vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogu zemāko mēneša darba algas likmi, ir piemērojams no 2023. gada 1. septembra, bet līdz 2023. gada 31. augustam šiem jautājumiem ir piemērojams attiecīgais Noteikumu Nr. 445 regulējums, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. decembrim.

2. Veicot aprēķinus, lai noskaidrotu minētajām pedagogu grupām Noteikumos Nr. 445 noteikto zemāko stundas algas likmi, kā arī pirmsskolas izglītības pedagoga zemākās stundas algas likmes attiecību pret vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogu zemāko stundas algas likmi,¹ ir konstatējams, ka:

- 1) no 2021. gada 1. septembra līdz 2022. gada 31. augustam vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogiem noteiktā zemākā stundas algas likme bija par 26,91 procentu augstāka nekā pirmsskolas izglītības pedagogam noteiktā;
- 2) no 2022. gada 1. septembra līdz 2022. gada 31. decembrim vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogiem noteiktā zemākā stundas algas likme bija par 23,71 procentu augstāka nekā pirmsskolas izglītības pedagogam noteiktā;
- 3) no 2023. gada 1. janvāra vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogiem noteiktā zemākā stundas algas likme ir par 12,15 procentiem augstāka nekā pirmsskolas izglītības pedagogam noteiktā.²

Tādējādi no 2023. gada 1. janvāra ir ne vien palielināta pirmsskolas izglītības pedagoga zemākā mēneša darba algas likme, bet arī samazināta starpība starp pirmsskolas izglītības pedagoga un vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogu zemāko stundas algas likmju lielumiem.

3. Kā jau minēts tiesībsarga 2022. gada 31. decembra vēstules Nr. 1-6/19 „Par viedokli lietā Nr. 2022-31-03” 4. punktā, saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu Satversmes tiesa var izbeigt tiesvedību lietā līdz sprieduma pasludināšanai, ja apstrīdētā tiesību norma ir zaudējusi spēku. Lai piemērotu šo Satversmes tiesas likuma normu, Satversmes tiesai ir jāpārlicinās, ka apstrīdētais tiesiskais regulējums

¹ Šo aprēķinu veikšanai pedagoga vidējo darba slodzi mēnesī var noteikt pēc vienas no divām metodēm: a) dalot attiecīgajai pedagogu grupai noteikto darba slodzi gadā ar 12 (mēnešiem gadā) vai b) reizinot attiecīgajai pedagogu grupai noteikto darba slodzi nedēļā ar 4 (nedēļām, prezumējot, ka vienā mēnesī ietilpst četras darba nedēļas). Tomēr metodes izvēle ietekmē vienīgi pedagogu grupām aprēķinātās zemākās stundas algas likmes lielumu absolūtos skaitļos un neietekmē šo likmju savstarpējo procentuālo attiecību.

² Noteikumu Nr. 445 1. pielikuma 4. tabulas un 3. pielikuma jaunā redakcija vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogiem nosaka ne vien palielinātu zemāko mēneša darba algas likmi, bet arī palielinātu darba slodzi. Tādēļ, lai gan saskaņā ar Noteikumu Nr. 445 49. un 50. punktu šis jaunais tiesiskais regulējums ir piemērojams vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogiem tikai no 2023. gada 1. septembra, šiem pedagogiem noteiktā zemākā stundas algas likme un tās procentuālā attiecība pret pirmsskolas izglītības pedagoga zemāko stundas algas likmi no 2023. gada 1. septembra būs tāda pati kā laika posmā no 2023. gada 1. janvāra līdz 31. augustam. Sk. arī 2022. gada 13. decembra grozījumu anotāciju. Pieejama: tapportal.mk.gov.lv [aplūkota 2023. gada 3. janvārī].

ir mainīts vai izslēgts no normatīvā akta un apstrīdētās tiesību normas radītā tiesiskā situācija (kārtība), kuru pieteikuma iesniedzējs uzskata par neatbilstošu Satversmei, ir novērsta pēc būtības.

Tomēr Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi, ka apstrīdētās tiesību normas spēka zaudēšanas gadījumā likums paredz Satversmes tiesai iespēju izbeigt tiesvedību, bet ne pienākumu to darīt. Šādā gadījumā Satversmes tiesai ir jānoskaidro, vai nepastāv apstākļi, kas tomēr prasa tiesvedību turpināt.³ Tādējādi, lai uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punkta pamata lemtu par tiesvedības izbeigšanu lietā, ir jānoskaidro: 1) vai apstrīdētā tiesību norma ir zaudējusi spēku un 2) vai nepastāv apstākļi, kas prasa tiesvedību turpināt.⁴

4. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, jo, pēc viņu ieskata, pirmsskolas izglītības pedagogam un vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogiem ir nepamatoti noteiktas atšķirīgas zemākās stundas algas likmes.

Pirmsskolas izglītības pedagoga zemākā stundas algas likme arī pēc 2022. gada 13. decembra grozījumu spēkā stāšanās būtiski atšķiras no vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogu zemākās stundas algas likmes. Tādējādi, pēc tiesībsarga ieskata, tiesiskā situācija (kārtība), kuru Pieteikuma iesniedzēji uzskata par neatbilstošu Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, nav novērsta pēc būtības un tiesvedība izskatāmajā lietā šajā prasījuma daļā būtu turpināma.⁵

5. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām arī Satversmes 107. pantam, jo apstrīdētajās normās noteiktā pirmsskolas izglītības pedagoga zemākā stundas algas likme, pēc viņu ieskata, ir pārāk zema un nenodrošina pirmsskolas izglītības pedagogam tādu darba samaksu, kas būtu atbilstoša viņa veiktajam darbam.

Pieteikuma iesniedzēju prasījums šajā daļā attiecas tieši uz Satversmes 107. pantā ietvertajām personas tiesībām saņemt veiktajam darbam atbilstošu darba samaksu, kā arī pirmsskolas izglītības pedagoga zemāko stundas algas likmes absolūto lielumu, kas ir tieši atkarīgs no apstrīdētajās normās noteiktās pirmsskolas izglītības pedagoga zemākās mēneša darba algas likmes un darba slodzes, kas atbilst vienai mēneša darba algas likmei. Tādējādi pirmsskolas izglītības pedagoga zemākās mēneša darba algas likmes būtisks palielinājums varētu liecināt par to, ka tiesiskā situācija (kārtība), kuru Pieteikuma iesniedzēji uzskata par neatbilstošu Satversmes 107. pantam, vairs nepastāv.

Noteikumu Nr. 445 1. pielikuma 4. tabulas 3. punkts redakcijā, kas bija spēkā no 2021. gada 1. septembra līdz 2022. gada 31. augustam, noteica, ka pirmsskolas izglītības pedagoga zemākā mēneša darba algas likme ir 872 *euro*. Savukārt šī norma redakcijā, kas stājās spēkā 2023. gada 1. janvārī, noteic, ka pirmsskolas izglītības pedagoga zemākā mēneša darba algas likme ir 1070 *euro*. Tātad kopš izskatāmās lietas ierosināšanas pirmsskolas izglītības pedagoga zemākā mēneša darba algas likme ir palielināta par gandrīz 200 *euro*. Lai gan šis palielinājums ir būtisks, tas nav tik liels, lai bez šaubām apgalvotu, ka tiesiskā situācija (kārtība), kuru Pieteikuma iesniedzēji uzskata par neatbilstošu Satversmes 107. pantam, vairs nepastāv. Turklāt, pēc tiesībsarga ieskata,

³ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2019-29-01 15. punktu.

⁴ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2022. gada 18. februāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2021-10-03 13.1. punktu.

⁵ Sal. sk. Satversmes tiesas 2018. gada 15. maija sprieduma lietā Nr. 2017-15-01 14. punktu.

tiesvedība izskatāmajā lietā šajā prasījuma daļā būtu turpināma arī tad, ja Satversmes tiesa atzītu, ka tiesiskā situācija (kārtība), kuru Pieteikuma iesniedzēji uzskata par neatbilstošu Satversmes 107. pantam, ir mainījusies pēc būtības.

Proti, gadījumā, ja vairs nepastāv tiesiskā situācija (kārtība), kuru pieteikuma iesniedzējs – abstraktās kontroles subjekts uzskata par neatbilstošu Satversmei, par nepieciešamību turpināt tiesvedību var liecināt lietas ietvaros risināmā jautājuma vispārsvārīgs raksturs un Satversmes tiesas nolēmuma iespējamā ietekme uz tiesību sistēmu nākotnē.⁶ No pieteikuma, kā arī tiesībsargam pieejamās informācijas par Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības darbību izriet, ka strīds par normatīvajos tiesību aktos noteiktās pedagoģu, tostarp pirmsskolas izglītības pedagoģu darba samaksas apmēru pastāv ilgstoši. Turklāt pedagoģu darba samaksas tiesiskais regulējums būtiski ietekmē ne vien pašu pedagoģu tiesības un intereses, bet netieši – arī izglītojamo tiesības un intereses, kā arī visas sabiedrības labklājību.⁷ Satversmes tiesas juridisks vērtējums par Satversmes 107. pantā ietvertajām personas tiesībām uz veiktajam darbam atbilstošu darba samaksu, tas ir, par šo pamattiesību saturu un tvērumu, kā arī par to, vai apstrīdētajās normās ietvertais tiesiskais regulējums pienācīgi nodrošina šīs pamattiesības, ne vien sniegtu skaidrību par konkrētā strīda juridiskajiem aspektiem, bet būtu nozīmīgs arī nākotnē, likumdevējam vai Ministru kabinetam lemjot par pedagoģu darba samaksas tiesiskā regulējuma grozījumiem.

Ievērojot visu iepriekš minēto, pēc tiesībsarga ieskata, 2022. gada 13. decembra grozījumu spēkā stāšanās nav pamats tiesvedības izbeigšanai izskatāmajā lietā, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu.

Ar cieņu
tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

⁶ Sal. sk. Satversmes tiesas 2020. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2019-29-01 15. punktu.

⁷ Sk. tiesībsarga 2022. gada 31. decembra vēstules Nr. 1-6/19 „Par viedokli lietā Nr. 2022-31-03” nobeigumā norādītos papildu apsvērumus.